

Barriers and obstacles to the internationalization of the curriculum at Lorestan University of Medical Sciences

Hossein Hafezi*: Faculty Member, Department of Educational Sciences, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran.

Abstract: The aim of this study was to investigate the bottlenecks and obstacles to the internationalization of the curriculum in Lorestan University of Medical Sciences. The research method was applied in terms of purpose and exploratory mix (phenomenology-correlation) in terms of the nature of the collected data. The community of research participants consisted of professors of Lorestan University of Medical Sciences. In the qualitative section, using the theoretical purposive sampling method, 32 people and in the quantitative section, based on the Cochran's formula and using the cluster sampling method, 235 professors were selected. The data collection tool was a semi-structured interview in the qualitative part and a researcher-made questionnaire in the quantitative part. The method of data analysis in the qualitative part was the content analysis technique and in the quantitative part was the confirmatory factor analysis technique in the PIs software platform. The results of the qualitative section led to the identification of five main themes including infrastructure, constraints, educational process, executive and services. In a small part, the validity and reliability of the mentioned themes were confirmed. Therefore, paying attention to the bottlenecks and obstacles for the quality development of the University of Medical Sciences with the aim of moving towards globalization is very useful and effective, so that it can be said that a university can act on a global scale with these factors.

Keywords: bottlenecks and obstacles, internationalization, curriculum, Lorestan University of Medical Sciences.

***Corresponding author:** Faculty Member, Department of Educational Sciences, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran.

Email: h.hafezi@pnu.ac.ir

مقدمه

بین‌المللی کردن برنامه درسی (IOC) مفهومی جدید و در حال تحول است که به‌طور ویژه از اوایل قرن بیست-ویکم در ادبیات برنامه درسی مورد توجه قرار گرفته است. علیرغم اهمیت و جایگاه چنین ایده‌ای، برداشت‌ها و تفسیرها از این واژه در بسیاری از ممالک به‌ویژه ایران توأم با ابهام، سردرگمی و عدم شفافیت است (پاینر ۲۰۰۳). بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی پروژه‌ای است که عملاً از سال ۲۰۰۱ با تأسیس انجمن بین‌المللی پیشبرد مطالعات برنامه درسی کلید خورد. در سال ۲۰۰۰، به پیشنهاد بیل پاینر از دانشگاه لوئیزیانای ایالات متحده، کنفرانسی تحت عنوان بین‌المللی کردن مطالعات برنامه درسی در این دانشگاه برگزار شد. در این کنفرانس که متخصصان برنامه درسی از سراسر دنیا (آرژانتین، چین، استرالیا، هلند، نیجریه، نروژ، فیلیپین، مجارستان، سوئد، ترکیه، آلمان، برزیل، کانادا، دانمارک، مالزی، کره جنوبی، فلسطین و ایالات متحده) شرکت داشتند، مقرر شد که کمیته‌ای تحت عنوان کمیته ۱۰۰ برای امکان‌سنجی بین‌المللی مطالعات درسی تشکیل شود؛ این امر در نهایت منجر به تأسیس انجمن بین‌المللی ارتقای مطالعات برنامه درسی (IAACS) شد (دیباوا جاری ۱۳۸۹).

بین‌المللی کردن مطالعات برنامه درسی عملاً در حال وقوع است و در بسیاری از غیر آمریکایی مانند کانادا، چین، اروپا و غیره تحولات شگرفی داشته است. با این همه بین‌المللی کردن مطالعات برنامه درسی مستلزم آن اسیت که متخصصان این رشته در سراسر جهان از دانش بیشتری برخوردار شوند، نقد بیشتری از شرایط موجود به عمل آوردند، از محیط خود آگاهی بیشتری به دست آورند و در عین حال، به دستاوردهای خارج از کشور نیز نظر داشته باشند (پاینر ۲۰۰۳).

بین‌المللی شدن به یک ویژگی قابل توجهی از آموزش عالی در بیش از دو دهه تبدیل شده است. در واقع اغلب دانشگاه‌ها و کالج‌ها در حال حاضر به بین‌المللی شدن به عنوان یک راهبرد قابل توجه نگاه می‌کنند که شامل

یک هدف کلیدی در برنامه‌های راهبرد و بیانیه‌های آن مؤسسات است (لارسن ۲۰۱۶). بین‌المللی شدن آموزش عالی یکی از روش‌ها و تصمیم‌گیری‌هایی است که طی آن هر کشور به فراخور اقتضائات خاص خود به تأثیرات جهانی شدن پاسخ می‌دهد (حسینی مقدم ۱۳۹۲). عوامل درون و برون سازمانی که در اینجا نقش متغیر مستقل را به عهده دارد شامل تمامی عوامل درون و برون سازمانی از قبیل تعهد، تنظیم، تدوین، تخصص، تفسیر، تضمین، ترکیب، رضایت شغلی مجری می‌باشد. پس از بررسی و مطالعات اکتشافی انجام شده هفت عامل که مهمتر به نظر می‌رسید یافت شد. این هفت عامل صرفاً دربرگیرنده تمام عوامل درونی و برونی سازمان نیست و به این علت هفت عامل انتخاب شده تا از جهتی محدودیت موضوع برای دستیابی به نتایج معتبر حفظ شود و ضمناً این هفت عامل با استفاده از نظر خبرگان و اجرای فن دلفی از سایر عوامل مهمتر و کاملتر شناخته شدند (احمدیان و سالجقه ۱۳۹۷).

نایت (۲۰۰۳) بیان می‌دارد که بین‌المللی شدن در سطوح ملی، منطقه‌ای و موسسه‌ای به عنوان رتود ادغام ابعاد بین‌المللی، بین‌فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها یا خدمات آموزش عالی است. از منظر نایت دو مؤلفه از بین‌المللی شدن وجود دارد: الف) بین‌المللی شدن در خانه یا بین‌المللی شدن داخلی: فعالیت‌هایی که به فراگیران کمک می‌کند تا مهارت‌های بین‌فرهنگی و درک بین‌المللی را توسعه دهند (برنامه آموزشی محور) و آمادگی فراگیران تا در یک دنیای جهانی شده فعال باشند. ب) آموزش بین‌المللی در خارج: همه اشکال آموزش فرامرزی، شامل تحرک فراگیران، هیئت علمی، برنامه‌ها و محققان. به نظر می‌رسد نیاز روزافزونی برای تمایز بین بین‌المللی شدن دانشگاه محور (در خانه) و بین‌المللی شدن که تمرکز بر آموزش بین‌المللی خارج از کشور یا آموزش فرامرزی است، احساس می‌شود (خالد ۲۰۱۷). اگر جهانی شدن، فرایندی در حال رخداد پنداشته شود که آگاهی در آن نقش اساسی دارد، آن‌گاه بازخوانی

(۵) فعالیت پژوهشی و علمی، (۶) و همچنین ادغام فراگیران و دانش پژوهان بین المللی در زندگی و فعالیت های دانشگاهی. تمرکز اصلی بین المللی شدن در خانه، برنامه ریزی آموزشی شامل محتوا و انتقال آن است. طبق نظر پیاژه (۲۰۰۵) برنامه آموزشی در قلب تجربه ی یادگیری دانشجو قرار دارد و برای دانشگاه ها مهمترین عرصه ی توسعه دانش، مهارت ها و دیدگاه های بین المللی و بین فرهنگی می باشد. بین المللی شدن برنامه آموزشی شامل روند ترکیب ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی در محتوای برنامه آموزشی و هم چنین نتایج یادگیری، وظایف ارزیابی، روش های تدریس و خدمات پشتیبانی از یک برنامه مطالعاتی است (لیسک ۲۰۱۵). برنامه آموزشی بین المللی در حقیقت مهم ترین بعد یا رکن نظام های آموزش عالی بین المللی شده هستند. هر برنامه بین المللی باید در عین جهانی شدن، ویژگی ها و انتظارات مناسب جامعه محلی و ملی را نیز منعکس کند. در این برنامه ها علاوه بر استفاده از رویکردها، شیوه ها و راهبردهای آموزشی مؤثر علمی در برنامه ها و دوره های آموزشی، از نظر محتوایی علاوه بر تحلیل و بررسی فرهنگ و دانش بومی به آموزش زبان، فرهنگ، تاریخ و تحلیل و ارزیابی ویژگی های سایر ملت ها و پرورش نیروی کار جهانی تکیه می شود (بهجتی اردکانی، یارمحمدیان، ابری و همکاران ۱۳۹۱).

بیلن (۲۰۰۷) معتقد است که هر وضعیتی متفاوت است. بنابراین، هنگام تعیین یک راهبرد برای بین المللی شدن، سیستم آموزشی و شرایط محلی باید مورد توجه قرار گیرند. هیچ دستورالعملی برای بین المللی سازی در خانه وجود ندارد که برای همه دانشگاه ها قابل اجرا و مؤثر باشد. همانطور که شوآب (۱۹۸۳) اشاره می کند، نباید اصالت موقعیت های ویژه تصمیم گیری را زیر سؤال برد و یک قاعده کلی و کلیشه ای برای همه موقعیت ها حاکم کرد (شوآب ۱۹۸۳). موقعیت های آموزشی و تربیتی دانشگاه ها و نظم اداری هر کدام، دارای شرایط و پیچیدگی های نظری و عملی مختص به خود می باشند.

جهانی شدن و چگونگی طراحی برنامه های درسی برای افزایش آگاهی فراگیران در باره آن اهمیت می یابد. از سوی دیگر بین المللی کردن برنامه درسی مفهومی جدید و در حال تحول است که به ویژه از اوایل قرن بیست و یکم در ادبیات برنامه درسی مورد توجه قرار گرفته است. علی رغم اهمیت و جایگاه چنین ایده ای، برداشت ها و تفسیرها از این واژه ها در بسیاری از ممالک به ویژه ایران توأم با ابهام، سردرگمی و عدم شفافیت است.

بین المللی شدن در خانه اصطلاحی است که بر جنبه های بین المللی در محیط دانشگاه تأکید دارد و ابعاد بین المللی/ بین فرهنگی روند یاددهی- یادگیری و تحقیق، فعالیت های فوق برنامه، مهارت های بین فرهنگی و ارتباط با گروه های فرهنگی را برجسته می کند. طرفداران بین المللی شدن در خانه، این باور را که بین المللی شدن منحصر به تحرک علمی میان ملت هاست، باوری کوتاه بینانه و آن را فراتر از این می بینند و شامل شرایطی می - دانند که در کلاس درس و محیط دانشگاه رخ می دهد (خراسانی ۱۳۹۶). بی لن و لیسک (۲۰۱۱) نیز معتقدند که بین المللی شدن در خانه به تنهایی هدف نیست، بلکه یک مجموعه از ابزارها و فعالیت هایی "در خانه" است که هدفش توسعه شایستگی های بین فرهنگی و بین المللی در همه فراگیران است (بی لن و جونز ۲۰۱۵).

بین المللی شدن تأثیری شگرف بر تمامی ابعاد زندگی آدمی، بویژه آموزش و پرورش در تمامی سطوح از ابتدایی تا آموزش عالی داشته است به نحوی که چهره نظام های آموزشی در سراسر جهان تغییر کرده و اندیشه های سنتی و رایج در مورد تعلیم و تربیت و ابزارها و رسانه های آموزشی به سرعت رنگ باخته و جای خود را به اندیشه ها و روش های نوین داده است (عزیزی و شیخمرادی ۱۳۹۴). نایت (۲۰۰۸) مؤلفه های اصلی بین المللی شدن در خانه را با استفاده از شش دسته اصلی، تجزیه و تحلیل می کند: (۱) برنامه های آموزشی و دوره ها، (۲) روندهای تدریس/یادگیری، (۳) فعالیت های خارج از برنامه ی آموزشی، (۴) ارتباط با گروه های فرهنگی/قومی محلی،

به افرادی که در این بستر تخصص و در دانشگاه علوم پزشکی لرستان فعالیت داشتند، مراجعه شد. ملاک های ورود به مطالعه برای شرکت کنندگان به این صورت بود که از بین تمام متخصصان و اساتیدی که در دانشگاه علوم پزشکی لرستان مشغول به فعالیت بودند، افرادی انتخاب شدند که در سمت های اجرایی و سازمانی دانشگاه در حوزه تحصیلات تکمیلی، معاونت پژوهشی و آموزشی و نیز در سمت های علمی در حوزه پژوهش و آموزش بین المللی فعالیت داشته اند. بنابراین، از بین کلیه اساتید تعداد ۳۲ نفر از آن ها با توجه معیارهای ذکر شده برای مشارکت و ارائه اطلاعات انتخاب شد. همچنین مهمترین معیار خروج برای افراد شرکت کننده در مطالعه عبارت بودند از عدم تمایل برای ادامه شرکت در مطالعه و یا مبتلا شدن به بیماری که آن ها را از ادامه مطالعه منصرف می کرد. همچنین، در بخش کیفی پژوهش به منظور جمع آوری داده ها از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. در این خصوص، سؤالاتی پیرامون متغیر مورد مطالعه از مشارکت کنندگان در بخش کیفی پژوهش مطرح گردید. این فرایند تا اشباع نظری داده ها ادامه پیدا کرد. راهنمای روش مصاحبه نیمه ساختار یافته به این صورت بود که ابتدا سؤالاتی از شرکت کننده پرسیده می شد و سپس بر اساس جوابی که ارائه می کرد و همچنین بر اساس هدف مطالعه، روند سایر سؤالات پیگیری می شد. به عبارتی دیگر در مصاحبه نیمه ساختار یافته، بخش هایی از مصاحبه ساختار یافته که در آن پرسش و پاسخ از قبل مشخص است و بخش هایی از مصاحبه بدون ساختار که در آن نه سؤالی از پیش تعیین شده وجود دارد و نه پاسخی از قبل هست، وجود دارد. هر مصاحبه از حدود ۴۵ الی ۶۰ دقیقه با توجه به غنای مصاحبه و تمایل و علاقه مشارکت کننده به ادامه گفت و گو طول کشید و ضبط شد. در بخش کمی، پژوهش با استفاده از روش همبستگی پیگیری شد. لذا با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای، تعداد ۲۳۵ نفر از اساتید انتخاب شد. همچنین، ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته

در تعمیم و کاربست هر الگوی پژوهشی باید ویژگی ها و شرایط آن موقعیت به لحاظ بافت بومی و ملی بررسی شود و با توجه به جمیع شرایط در جهت پیشبرد اهداف و ضرورت های جدید گام های عملی برداشته شود.

بین المللی شدن آموزش عالی و برنامه آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان، از چندین جنبه قابل بحث و توصیف است، نخست آنکه این امر در اسناد و بیانیه ها و آیین نامه های دانشگاهی و علمی نظیر چشم انداز ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی کشور، اسناد دانشگاهی، سخنرانی های آکادمیک و پنل های علمی دیده می شود. در دانشگاه علوم پزشکی لرستان نیز این امر به عنوان یک اولویت از نظر رؤسای دانشگاه مطرح می شود، و از سویی دیگر، این دانشگاه ضمن قرار گرفتن در طرح کلی توسعه اقتصاد دانش بنیان وزارت بهداشت (طرح رساندن پنج دانشگاه و پنج واحد پژوهشی برتر کشور به تراز بین المللی) تلاش ها و اقدامات عملی مؤثری را در جهت اعتلای ابعاد بین المللی انجام داده و در حال پیگیری اقداماتی در این بستر است (سرداری و افشاری ۱۳۹۷). شناخت محدودیت های بین المللی شدن دانشگاه می تواند تصویر روشن تری از این وضعیت را نشان دهد. با این تفاسیر، هدف اصلی پژوهش حاضر این است که تنگناها و موانع بین المللی شدن برنامه درسی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان کدامند؟

مواد و روش ها

پژوهش حاضر با عنایت به ماهیت آن به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت داده های گردآوری شده، آمیخته اکتشافی بود. جامعه مشارکت کنندگان پژوهش، شامل اساتید دانشگاه علوم پزشکی لرستان بود. در بخش کیفی، پژوهش با استفاده رویکرد پدیدارشناسی پیگیری شد. لذا با توجه به اینکه معیارهای مشخصی وجود داشت و همچنین دسترسی به افراد امکان پذیر بود، از روش نمونه گیری هدفمند نظری مبتنی بر اشباع داده ها استفاده گردید. به این صورت که با توجه به اهداف مطالعه

یافته ها

افراد شرکت کننده در بخش کیفی این مطالعه ۳۲ نفر بودند که بر اساس ویژگی‌های جمعیت شناختی به صورت زیر بودند. ۱۲ نفر متخصص؛ ۸ نفر پزشک عمومی؛ ۷ دندان‌پزشک و ۵ نفر داروساز بودند. به لحاظ دامنه سنی به این صورت بودند که ۲۰ نفر بین ۴۰ تا ۶۰ و ۱۲ نفر بالاتر از ۶۰ سال بودند.

جدول ۱ داده‌های به دست آمده از مصاحبه با اساتید و مسئولین دانشگاه علوم پزشکی لرستان، تنگناها و موانع بین المللی شدن برنامه درسی را در قالب پنج مضمون اصلی و ۱۲ مضمون فرعی نشان می‌دهد.

بود که در ابتدا با ۱۲۷ گویه طراحی شد. پس از بررسی و انجام تحلیل عاملی تأییدی نهایتاً تعداد ۷۰ گویه در پرسشنامه باقی ماند. برای همه گویه‌ها بار عاملی بررسی شد. مقدار بار عاملی در تمامی موارد از ۰/۶ بزرگتر بود و این یعنی گویه‌ها نقش مهمی در تبیین هر یک از عوامل دارند. آماره تی نیز در تمامی موارد از ۱/۹۶ بیشتر به دست آمده است، بنابراین بارهای عاملی همه گویه‌ها باقی مانده مشاهده شده از نظر آماری معنادار هستند. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش کیفی از رویکرد تحلیل مضمون و در بخش کمی از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی در محیط نرم افزار PLS استفاده شد. بنابراین، از طریق مصاحبه با افراد متخصص و صاحب‌نظر، ابتدا مؤلفه‌های مهم شمارش و سپس گویه‌های متناسب با آنها طراحی و بر اساس تکنیک تحلیل عاملی از حیث اعتبار و بار عاملی بررسی شدند.

جدول ۱. نتایج تحلیل مضمون تنگناها و موانع بین المللی شدن برنامه درسی دانشگاه علوم پزشکی لرستان.

Table 1. Results of thematic analysis of bottlenecks and obstacles to internationalization of the curriculum of Lorestan University of Medical Sciences.

مضامین اصلی (عوامل)	مضامین فرعی
زیرساخت‌ها	تصمیم‌گیری‌های کلی
	بستر سازی
	شرایط مکانی
محدودیت‌ها	مانع تراشی‌ها
فرایند تحصیلی	فراگیران
	اعضای هیئت علمی
	برنامه آموزشی و پژوهشی
اجرائیات	رؤند سازمانی
	کارکنان اداری، آموزشی، پژوهشی
	فناوری تحقیق و توسعه
خدماتی	توانایی‌ها و ابزارها
	زبان و محتوای تحصیلی

گرفت که جدول ۲ مهمترین پارامترهای به دست آمده را نشان می‌دهد.

به علاوه، در بخش کمی نیز بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده از پرسشنامه، چگونگی روایی و پایایی عوامل شمارش شده بخش کیفی با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی در بستر نرم افزار PLS مورد تحلیل قرار

جدول ۲. بررسی روایی و پایایی عوامل

Table 2. Checking the validity and reliability of factors

عوامل اصلی	AVE	پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ
عوامل زیرساختی	۰/۷۰۱	۰/۹۲۰	۰/۹۰۵
عوامل محدود کننده	۰/۵۹۹	۰/۸۳۴	۰/۷۳۹
عوامل تحصیلی - آموزشی	۰/۶۸۵	۰/۸۶۱	۰/۸۰۴
عوامل اجرا کننده	۰/۶۸۸	۰/۹۰۵	۰/۸۴۳
عوامل خدمت رسانی	۰/۷۸۶	۰/۹۶۵	۰/۹۲۸

مطابق جدول ۲، میانگین واریانس استخراج شده (AVE) بزرگتر از ۰/۵ است بنابراین روایی همگرا وجود دارد. آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۷ بوده بنابراین پایایی مورد تأیید است.

تصمیم گیری های کلی: جهت گیری ها و خط مشی سیاسی هر کشور بر نظام آموزشی تأثیر می گذارد. بین المللی شدن نیز مفهومی است که از تصمیم گیری کلی کشور و فلسفه حاکم بر آن متأثر است و این تصمیم گیری ها در رویارویی با سایر کشورها می تواند بالقوه مزایا و محدودیت هایی را در این مسیر ایجاد نماید. بستر سازی: حرکت به سوی بین المللی شدن دانشگاه مستلزم درک و پذیرش مجموعه ای از پیش نیازهای فکری، فرهنگی، اجتماعی و رفاهی است. برای نمونه پذیرش این واقعیت که می بایست میان فرهنگ های مختلف یک گفتمان مشترک ایجاد گردد و این گفتمان جز با احترام متقابل بین فرهنگ ها شکل نخواهد گرفت. شکل گیری چنین گفتمانی به رویکردی انعطاف پذیر برای مواجهه با مانع ها و مسائل پیش رو نیازمند است. از این رو جامعه ما نیازمند تقویت این گفتمان در راستای احترام به همه فرهنگ ها خواهد بود. موقعیت مکانی: یکی از موارد محدود کننده که در مصاحبه ها به آن اشاره شد موقعیت خاص مکانی لرستان است، که در ارتباط ما با کشورهای دیگر تأثیر می گذارد.

مانع تراشی: مانع تراشی ها یکی از عوامل مهم بیرونی است که بر بین المللی شدن دانشگاه تأثیر گذار است. مانع تراشی صرف نظر از موفقیت یا شکست در دستیابی

به هدف غایی، بر بخش های مختلف دانشگاه از جمله موقعیت های مطالعاتی، تبادل استاد، همکاری های علمی و دسترسی به منابع را با روند کندتری مواجه می سازد. اعضای هیئت علمی: در دانشگاه علوم پزشکی لرستان بحث هیئت علمی در چهار زیر مقوله: آگاه سازی، تغییر دیدگاه، توانمندسازی و تشویق اشاره و تأکید شد. اساتید در بستر بین المللی شدن نیازمند ایجاد بینش و آگاهی می باشند، ابتدایی ترین قدم و مهمترین نیز امر آگاه شدن نسبت به یک قضیه و مسئله است، این مهم را می توان با سخنرانی ها، جلسات و سمینارهای علمی پیرامون تغییرات و تحولات دانشگاهها در عصر جدید و به تبع آن نیازها و اولویت های آن به بحث و گفتگو گذاشت. نگاه بین المللی به دانشگاه و فراگیران همراه با استدلال و بیان ضرورت ها میسر می شود و فرصتی است تا اساتید دیدگاه خود را اصلاح و به اهمیت تعاملات و تبادلات بین المللی اشراف یابند، همچنین در این بستر نیازمند ارتقای توانمندی های خود متناسب با نیازهای دانشگاه در رویکرد بین المللی هستند. فراگیران: با توجه به اینکه فراگیران مهم ترین و اصلی ترین مشتریان درونی دانشگاه هستند، آگاهی، توانمندی و انگیزه در آنان می تواند به کیفیت ابعاد آموزش، پژوهش و همچنین بین المللی دانشگاه کمک کند. برنامه آموزشی: در بحث برنامه آموزشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان برای همگام شدن با تغییرات و اقتضات عصری به اقداماتی جدی در این بستر نیازمند است، از جمله این اقدامات که در بیانات اساتید به آن اشاره شده است مواردی نظیر بازنگری در

دانشگاه علوم پزشکی لرستان به صورت محسوس نیازمند تقویت است. زبان آموزش: بین المللی شدن دانشگاه با مسئله زبان گره خورده است. مبحث بین المللی شدن در سراسر جهان با اولویت زبان شناسی همراه با زبان انگلیسی نهادینه شده است و آموزش و تدریس با این زبان صورت می گیرد. در دانشگاه علوم پزشکی لرستان نیز تأکید بر زبان آموزش از دیدگاه اساتید مطرح می شد که مسئله مهم و لاینفک بین المللی شدن و حرکت سریع در این راستا می باشد. توانایی ها و ابزارها دانشگاه: مؤلفه دیگری که از طرف اساتید به عنوان یک شاخص مهم در بحث بین المللی شدن اشاره شد، توانایی ها و ابزارها دانشگاه اعم از توانایی ها و ابزارها فیزیکی و ساختار ظاهری دانشگاه، توانایی ها و ابزارها رفاهی و فرهنگی است. توانایی ها و ابزارها و فضای مناسب در وهله اول می تواند به صورت قدرت جاذبه و یا دافعه در انتخاب دانشگاه منجر شود.

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی تنگناها و موانع بین المللی شدن برنامه درسی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان انجام شد. یافته ها نشان داد که پنج مضمون اصلی (عامل) شامل زیرساخت ها، محدودیت ها، فرایند تحصیلی، اجرائیات و خدمات به عنوان تنگناها و موانع شناسایی شده در شکل دهی به روند اساسی جهانی شدن برنامه درسی نقشی اساسی دارند. یافته های مطالعه حاضر با مطالعاتی همچون بارتلی و همکاران (۲۰۲۰)، اسمیت (۲۰۱۸) و خراسانی (۱۳۹۸) همسو و همخوان است. جهانی شدن و گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، سبب شده است که جهان تبدیل به دهکده ای کوچک و دارای تعاملات فزاینده سیاسی، اقتصادی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی شود. از این رو جهانی شدن بر تمامی ابعاد زندگی آدمی و تمامی دستاوردهای بشر تأثیری گسترده و عمیق بجا گذاشته است. رشته های علمی در این میان نیز به تدریج واجد هویتی بین المللی و مبدل به

سرفصل ها، به ویژه آنکه بسیاری از این سرفصل ها بسیار قدیمی بوده و حتی نیاز فراگیران داخلی را نیز رفع نمی کنند، تولید محتواهایی با رویکرد بین المللی در برنامه های آموزشی رسمی و غیر رسمی مورد مهم دیگری است که ذکر شده است برنامه های آموزشی باید انعطاف لازم را داشته باشند تا در صورت لزوم بتوانند با نیازها و هدف های جدید خود را منطبق سازند چرا که در غیر این صورت کارایی خود را از دست داده و برای مخاطبان خود ارزش و اهمیت چندانی نخواهد داشت. بروکرسی سازمانی: روند انجام امور سازمانی، در هر سازمانی علاوه بر وظیفه اصلی در انجام صحیح و اصولی کارهای اجرایی و سازمانی، گاهی باعث ایجاد اختلال و کند شدن در انجام اموری می شود که نیاز به سرعت و تسهیل بیشتری دارد. این امر نیز به عنوان عاملی که محدودیت هایی را به همراه می آورد ذکر شد. کارکنان سازمانی، آموزشی، پژوهشی: کارکنان دانشگاه نیز جزئی از اعضای بزرگ دانشگاهی هستند که علاوه بر اعضای هیئت علمی و فراگیران به دلیل ارتباط مستقیم با پذیرش و انتقال دانشجو، انجام روندهای داری و ارتباط سازمانی با کشورهای مختلف نیازمند، آگاه سازی، توانمند سازی و لحاظ کردن تشویق و امتیازهای بخصوصی در ترغیب آنان به مبحث بین المللی شدن دانشگاه است. شاخص فناوری: امروزه شناسایی و معرفی بسیاری از قابلیت های یک موسسه از طریق بازاریابی انجام می شود و مؤسسات آموزش عالی در سراسر جهان با سرمایه گذاری در این بخش می توانند تبادلات راحتتر و مناسب تری را در کوتاه ترین مدت انجام دهند. بازاریابی و به روز ساختن سایت های دانشگاه در وهله اول می تواند باعث جذب مخاطبان شود و این مهم در دانشگاه علوم پزشکی لرستان چالشی است که تا به حال روند کندی داشته و ضرورت دارد که تمرکز بیشتری را به خود جلب کند. مشکل دیگر در بستر فناوری میزان سرعت و دسترسی و پهنای باند اینترنت، همچنین دسترسی به منابع داده ها و اطلاعات علمی در هر دانشگاه است که ضرورت گسترش و توجه به آن در

شامل موقعیت های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است که همه با هم در جهت بین المللی سازی موقعیت ها و نیز مشکلاتی را به وجود می آورد، با این حال بافت محلی متقابلا به بافت های جهانی و ملی پیوند می یابد (لیسک ۲۰۲۰). همچنین موقعیت اجتماعی و فرهنگی یک جامعه که بستر کلی آن را تشکیل می دهد، در صورت عدم هماهنگی با بایسته های بین المللی شدن می تواند به محدودیتی در پیشبرد اهداف یک سازمان مبدل شود. فراگیران خارجی از کشورها و ملیت های مختلفی ممکن است وارد دانشگاه های ایران شوند و بستر جامعه ما از نظر توانایی ها و ابزارها و فضای مناسب و نیز فضای فکری و فرهنگی باید پذیرای این افراد باشد در غیر این صورت مانعی است که در طول زمان در امر آموزش هم اختلال ایجاد خواهد کرد. اگر جهانی شدن، فرایندی در حال رخداد پنداشته شود که آگاهی در آن نقش اساسی دارد، آن گاه بازخوانی جهانی شدن و چگونگی طراحی برنامه های درسی برای افزایش آگاهی فراگیران در باره آن اهمیت می یابد. از سوی دیگر بین المللی کردن برنامه درسی مفهومی جدید و در حال تحول است که به ویژه از اوایل قرن بیست و یکم در ادبیات برنامه درسی مورد توجه قرار گرفته است. علی رغم اهمیت و جایگاه چنین ایده ای، برداشت ها و تفسیرها از این واژه ها در بسیاری از ممالک به ویژه ایران توأم با ابهام، سردرگمی و عدم شفافیت است.

اساتید در بحث مانع ها به موقعیت مکانی ایران و فاصله مکانی آن از کشورهای توسعه یافته اشاره داشتند، هر چند که موقعیت مکانی و جغرافیایی ایران سبب شده است تا کشور ما با برخی کشورهای همسایه امکان بهتری از نظر دسترسی و سهولت برای تبادلات داشته باشد، اما این امر نمی تواند به عنوان یک عامل محدود کننده مهم به شمار آید چرا که کشور ایران دارای سابقه درخشانی در ارتباط با کشورهای پیشرفته در بستر بین المللی چه در سده های پیشین و چه قبل از انقلاب اسلامی بوده است. طبیعتا برخی از این محدودیت ها را می توان با برنامه

دغدغه مشترک ممالک مختلف شده اند. در این میان بین-المللی کردن برنامه درسی نیز به عنوان یکی از پیامدهای حداقلی جهانی شدن، مورد توجه روزافزون قرار گرفته است. دیرینه ترین برداشت بین المللی کردن برنامه درسی به تریف برنامه درسی به عنوان دروس و رشته های دانشگاهی باز می گردد که در دو معنی مورد توجه قرار گرفته است. معنای اول توجه به توسعه دانش، مهارت ها و ارزش های بین المللی در برنامه های موجود دانشگاه برای تربیت و سواد بین المللی دانشجویان است و معنای دوم اشاعه برنامه های درسی دانشگاهی به فراتر از مرزهای جغرافیایی و تجاری سازی برنامه درسی و محصولات آن را در بر دارد. برای ایجاد برداشت بین المللی صحیح از مطالعات برنامه درسی، استفاده از ظرفیت های همه کشورهای جهان برای اشاعه برنامه درسی و مقابله با حاکمیت سنت آمریکایی - اروپایی بر برنامه درسی مورد تأکید است. بین المللی کرن برنامه درسی همانند خود آن مفهومی در حال تحول است و هر آینه، برداشت ها و روند-های متفاوتی از آن چه در این مقاله بدان پرداخته شد می تواند مورد شناسایی و تبیین قرار گیرد. تصمیم گیری های هر کشور بر مؤسسات آموزش عالی و تبادلات دانشگاهی تأثیرگذار است، خط مشی و تصمیم گیری کشور ایران نیز تأثیرات متقابلی را بر دانشگاه دارند که می تواند به عنوان عامل بالقوه در ایجاد موقعیت و یا محدودیت تأثیرگذار باشد. براساس ادعای بارتلی و همکاران (۲۰۱۹)، دانشگاه در ارتباط با جهان پیرامون به طور همزمان جهانی، محلی و منطقه ای عمل می کند. بافت ملی و منطقه ای حد و مرز بین المللی سازی برنامه آموزشی را تعیین می کند (خراسانی ۱۳۹۶). مسائل منطقه ای، ملی و تصمیم گیری های دولت پس بستر بین المللی سازی است و مؤسسات آموزش عالی با توجه به آنها تصمیم گیری های مربوط به آموزش زبان خارجی، حمایت از تحرک فراگیران، جذب فراگیران بین المللی و ارتباطات علمی بین المللی را مبتنی بر رویکردهای بین المللی سازی برنامه آموزشی شکل می دهد بافت بومی

داشته است به نحوی که چهره نظام‌های آموزشی در سراسر جهان تغییر کرده و اندیشه‌های سنتی و رایج در مورد تعلیم و تربیت و ابزارها و رسانه‌های آموزشی به سرعت رنگ باخته و جای خود را به اندیشه‌ها و روش‌های نوین داده است. به همین خاطر توجه به مفهوم آموزش و جهانی شدن با توجه به نتایج مطالعه حاضر در راستای پیشرفت آکادمیکی کاملاً ضروری است.

زبان انگلیسی در حال حاضر گسترده‌ترین زبان خارجی مطالعه شده در جهان است. زبان علمی در بسیاری از دانشگاه‌های جهان، زبان اغلب مجلات علمی در سطح بین المللی است. در واقع زبان تبادلات علمی و تخصصی، زبان انگلیسی است که لازم است برای فراگیری علوم جدید و انتقال تجارب علمی و تحقیقاتی از آن بهره جست و به آن مسلط شد. همچنین دستیابی به دانش و فناوری پیشرفته برای برقراری ارتباط بین المللی میان کشورها در بسترهای مختلف آموزشی، پژوهشی و فناوری از مهمترین ابزار توسعه است. گسترش فراگیر موقعیت‌های آموزشی به همراه بین المللی شدن و فناوری تحقیق و توسعه و ارتباطات، محیط متحولی را برای نظام‌های علمی در همه جای دنیا پدید آورده است. این محیط متحول به نوبه خود هم به دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی هم به نهادهای دولتی در سطح ملی و بین المللی فشار می‌آورد که مفاهیم ساختارها، روش‌ها و ترتیبات سنتی خود را دگرگون سازند و توسعه دهند (سرداری و افشاری ۱۳۹۳).

نتیجه‌گیری

بنابراین و براساس نتایج مطالعه باید گفت که عوامل زیرساختی، آموزشی، خدماتی و عوامل مربوط به فناوری اطلاعات و فرایند آموزشی بیشترین تأثیر در فرآیند بین-المللی شدن مطالعات برنامه درسی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان دارند که برای نزدیکی به مفهوم بین-المللی شدن باید سعی کرد از موانع اساسی عبور کرد و بسترسازی مطلوب و بهینه‌ای را ایجاد کرد. از مهمترین

ریزی دقیق و آگاهانه به موقعیت‌هایی مبدل کرد، این امر نیازمند توجه خاص و بهره‌برداری مناسب از این فضا است تا بتوان بر محدودیت‌ها فائق آمد و برخی تهدیدها را به موقعیت برای ارتقای بین‌المللی شدن دانشگاه علوم پزشکی لرستان استفاده نمود. موانع تراشی نیز شاخص‌ترین عامل بیرونی است که بر عوامل داخل دانشگاه و همچنین عوامل خارج از دانشگاه تأثیر گذار است. موانع تراشی‌ها و فشارهای تحمیل شده از سوی برخی کشورهای صاحب قدرت اقتصادی سبب شده است که محدودیت‌های وسیعی چه در تصمیم‌گیری‌ها و خط‌مشی‌کشور و چه در تبادلات و حتی موقعیت‌های مطالعاتی و سفرهای خارجی فراگیران و اساتید اثرات منفی را به همراه داشته باشد. اعضای هیئت علمی نیز نیازمند آگاه‌سازی، توانمندسازی، تغییر نگاه به مسئله بین‌المللی شدن و ضرورت آن و استفاده از تشویق و ترفیع برای پیشبرد دانشگاه در این مسیر می‌باشند. شناخت و توانایی می‌تواند بستری برای تغییر نگاه آنان به عنوان اعضای اصلی دانشگاهی باشد و وظیفه دانشگاه در قبال آنها لحاظ کردن این توانایی‌ها و تشویق و ترغیب از طریق اعطای موقعیت‌های ترفیع و ارتقا (موروفی ۲۰۱۹). تقریباً در تمام نظام‌های دانشگاهی، هیئت علمی در گروه دانشگاهی، کلید آموزش را در دست دارد. به قول لاسول آن‌ها تصمیم می‌گیرند که «چه کسی، چه چیزی را و چگونه به دست آورد». اگر بخواهیم دانشگاه را بین‌المللی‌سازی کنیم، باید هیئت علمی را بین‌المللی کنیم. ما باید آنها را در مسیرهای لازم حرکت دهیم. بدین ترتیب ما باید نه تنها چگونگی انجام آنچه باید انجام دهیم را در نظر بگیریم، بلکه همچنین باید این موضوع را مد نظر قرار دهیم که چیزی که باید انجام شود، چگونه هیئت علمی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و چگونه می‌توانیم آن‌ها را برای رونق، بسیج کنیم (استهل ۲۰۲۰). در تبیین نتایج این مطالعه می‌توان گفت که بین‌المللی شدن تأثیری شگرف بر تمامی ابعاد زندگی آدمی، بویژه آموزش و پرورش در تمامی سطوح از ابتدایی تا آموزش عالی

Education. Vol.12., No.1, Pp. 99-115[in Persian].

Arefi M, Hejazi B, Razieh haheeri R haheeri,2008. The effects of international academic relationships on curriculum in higher education. Quarterly Journal of Management and Planning in Educational Systems, Vol.1., No.1, Pp. 8-20[in Persian].

Bozorgmehri M, 2006. International Student Admission: Experiences and Solutions. Vol.6., No.19, Pp. 45-66[In Persian].

Braun V, Clarke V, 2006. Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology, Vol.3., No.2, Pp. 77-101.

Choudaha R, 2017. Three waves of international student mobility (1999–2020). Studies in Higher Education, Vol.42., No.2, Pp. 825-832.

DeWit H, Adams T, 2011. Global Competition in Higher Education: A Comparative Study of Policies, Rationales, and Practices in Australia and Europe. In: Portnoi L.M., Rust V.D., Bagley S.S. (eds) Higher Education, Policy, and the Global Competition Phenomenon. International and Development Education. Palgrave Macmillan, New York.

DeWit H, 2007. Ten years of editorial policy of the Journal of Studies in International Education: Overview, challenges, and opportunities. Journal of Studies in International Education, Vol.6., No.11, Pp. 251-259.

DeWit H, 2011. Trends, Issues and Challenges in Internationalisation of Higher Education. Amsterdam: Centre for Applied Research on Economics and Management, School of Economics and Management of the Hoger school van Amsterdam.

محدودیت‌های مطالعه حاضر این بود که شرکت کنندگان عمدتاً از دانشگاه علوم پزشکی لرستان بودند و نظراتشون پیرامون تنگناها و موانع در دانشگاه مربوطه بود و لذا در تعمیم نتایج به رَوَند جهانی شدن برنامه درسی در سایر دانشگاه‌ها باید احتیاط کرد. مهمترین نقطه قوت مطالعه حاضر این بود که برای اولین بار رَوَند جهانی شدن برنامه درسی را در دانشگاه علوم پزشکی لرستان بررسی کرد و به نتایج ارزشمندی که راهگشای مطالعات آتی است، رسید. پیشنهاد می شود که مطالعات آتی به بررسی این موضوع در سایر دانشگاه های علوم پزشکی بپردازند و نتایج را مقایسه کنند. همچنین حمایت و برنامه ریزی به منظور استقرار نظام صلاحیت حرفه‌ای در کشور، به عنوان یک مقوله راهبردی به منظور ارتقای کارآمدی آموزش‌های مهارتی و افزایش اشتغال برای حوزه سیاست‌گذاری برنامه درسی پیشنهاد می‌گردد.

قدردانی

محقق از مساعدت‌های تمامی عواملی که ایشان را در انجام این پژوهش یاری دادند، کمال تشکر را دارد.

References

Abbasi A, 2012. Investigating the Factors Affecting the Internationalization of the Curriculum of Shahid Rajaee Teacher Training University from the Viewpoints of Faculty Members and Teachers of this University, Senior Graduate, Shahid Rajaee University Vol.6., No.2 , Pp. 23-28 [in Persian].

Khadizah H, 2016. The process of internationalization of the nursing and midwifery curriculum: A qualitative study. Nurse Education Today Vol.7., No.11, Pp.139–145.

Arasteh H, 2006. Higher Education International Collaboration in Iran and How to Improve. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher

- Rationales.” Journal of Studies in International Education, Vol.8., No.1, Pp. 5-31.
- Larsen Marianne A, 2016. Globalisation and internationalization of teacher education: a comparative case study of Canada and Greater China, Teaching Education.
- Leask B, 2013, Internationalizing the Curriculum in the Disciplines Imagining New Possibilities. Journal of Studies in International Education.
- Leask B, 2016. Internationalizing Curriculum and Learning for All Students. In: Jones E., Coelen R., Beelen J., Wit H. (eds) Global and Local Internationalization. Transgressions: Cultural Studies and Education. SensePublishers, Rotterdam.
- Sardar M, Afshari T, 2014. Barriers to Effective Application of ICT in Student Research and Research of Graduate Students of Tabriz University. International Conference of Iranian Higher Education Association "Development of Cross-border Higher Education". Vol.6., No.2 , Pp.30-252[in Persian].
- Stohl M, 2007. We Have Met the Enemy and He Is Us: The Role of the Faculty in the Internationalization of Higher Education in the Coming Decade. Journal of Studies in International Education, Vol.11., No.3, Pp.359-372.
- Yamani Doozi Sorkhabi M, 2009. New Approaches and Perspectives in Higher Education. Tehran: Institute for Cultural and Social Studies Vol.6., No.2, Pp. 23-28 [in Persian].
- Fathi vajargah K, Ebrahimzadeh I, Farajollahi M, Khoshnodifar M, 2011. Internationalization of Curriculum in Iranian Higher Education System: Challenges and Strategies. Journal of Educational Sciences. Vol.19., No.2, Pp. 45-66[in Persian].
- Garone Anja D, Craen PV, 2016. The Role of Language Skills and Internationalization in Nursing Degree Programmes: A Literature Review, Nurse Education Today.
- Guo Y, Guo S, 2017. Internationalization of Canadian higher education: discrepancies between policies and international student experiences. Studies in Higher Education.
- Hakim Zade R, 2010. Globalization, Internationalization of Higher Education and Interdisciplinary Curricula. Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities. Vol.4., No.2, Pp.1-17[in Persian].
- Hosseini Moghaddam M, 2011. Globalization of Higher Education and Future of University in Iran: A Study of the Political Space. Transnational Higher Education Association International Conference: Opportunities and Challenges. Mashhad Ferdowsi University [in Persian].
- Hosseini Moghaddam M, 2013. Internationalization of Higher Education and Future of University in Iran on the horizon 1404. Doctoral dissertation, Imam Khomeini International University [in Persian].
- Khalid J, Ali A, Islam D, 2017. Internationalization as Investment for Higher Education Institutions: Introducing a Framework to Enhance Investment in Internalization Practices. Review of Social Sciences, Vol.2., No.2, Pp. 23-28.
- Knight J, 2004. “Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۱

تنگناها و موانع بین‌المللی شدن برنامه درسی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان

حسین حافظی*: عضو هیأت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی تنگناها و موانع بین‌المللی شدن برنامه درسی در دانشگاه علوم پزشکی لرستان انجام شد. روش پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت داده‌های گردآوری شده، آمیخته اکتشافی (پدیدارشناسی - همبستگی) بود. جامعه مشارکت کنندگان پژوهش را اساتید دانشگاه علوم پزشکی لرستان تشکیل دادند. در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند نظری، تعداد ۳۲ نفر و در بخش کمی نیز بر اساس فرمول کوکران و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۲۳۵ نفر از اساتید انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته و در بخش کمی، پرسشنامه محقق ساخته بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی، تکنیک تحلیل مضمون و در بخش کمی، تکنیک تحلیل عاملی تأییدی در بستر نرم افزار PLS بود. نتایج بخش کیفی منجر به شناسایی پنج مضمون اصلی شامل زیرساخت‌ها، محدودیت‌ها، فرایند تحصیلی، اجرائیات و خدماتی شد. در بخش کمی نیز، روایی و پایایی مضامین مذکور مورد تأیید قرار گرفت. بنابراین، توجه به تنگناها و موانع در جهت توسعه کیفی دانشگاه علوم پزشکی با هدف حرکت به سمت جهانی شدن بسیار مفید و مؤثر است. به نحوی که می‌توان گفت یک دانشگاه با توجه این عوامل می‌تواند در تراز جهانی عمل کند.

واژگان کلیدی: تنگناها و موانع، بین‌المللی شدن، برنامه درسی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان.

*نویسنده مسؤول: عضو هیأت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

Email: h.hafezi@pnu.ac.ir